

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فصلنامه پژوهشنامه ادبیات تعلیمی

علمی - پژوهشی

سال دهم، شماره سی و نهم

پاییز ۱۳۹۷

فصلنامه علمی - پژوهشی «پژوهشنامه ادبیات تعلیمی» دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

ISSN (شاپا): ۲۲۵۱ - ۷۷۴X

دوره دهم، فصلنامه علمی - پژوهشی، سال ۱۳۹۷

صاحب امتیاز: دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

مدیر مسئول و سردبیر: دکتر احمدرضا یلمه‌ها، استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

مدیر داخلی: دکتر مریم محمودی، دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

هیأت تحریریه:

دکتر حسین آقاسینی	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اصفهان
دکتر مهدی تدین	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد
دکتر عطاءمحمد رادمنش	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد
دکتر محمدرضا صرفی	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید باهنر کرمان
دکتر یحیی طالبیان	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید باهنر کرمان
دکتر اسحاق طغیانی	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اصفهان
دکتر سید علی اصغر میرباقری فرد	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اصفهان
دکتر سید مهدی نوریان	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اصفهان
دکتر احمدرضا یلمه‌ها	استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

مدیر اجرایی: منیره یزدانی

ویراستاران: معصومه عدالت پور (ویراستار فارسی)، دکتر سیده زیبا بهروز (ویراستار انگلیسی)

حروفچین و صفحه آرا: اعظم طغیانی

طراحی و چاپ: چاپخانه نگار اصفهان

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

قیمت: ۱۴۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

آدرس: دهقان - دانشگاه آزاد اسلامی (دفتر فصلنامه پژوهشنامه ادبیات تعلیمی)

کدپستی: ۸۶۴۱۶۸۷۵۱۱ تلفن: ۵۳۳۳۷۳۱۳ - ۰۳۱ نمابر: ۵۳۳۳۷۳۱۳ - ۰۳۱

سامانه فصلنامه: parsadab.dehghan.ac.ir

وب سایت فصلنامه: www.parsadab.ir

کسب رتبه علمی - پژوهشی فصلنامه "پژوهشنامه ادبیات تعلیمی" از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به استناد نامه شماره ۱۷۹۸۶۵ مورخ ۱۳۹۰/۹/۱۲.

به استناد مصوبات کمیسیون بررسی و تأیید مجلات علمی دانشگاه آزاد اسلامی و بر اساس رأی شصت و هفتمین جلسه کمیسیون مذکور مورخ ۱۳۸۹/۴/۱۴ این فصلنامه دارای شرایط درجه علمی - پژوهشی می باشد.

این فصلنامه دارای مجوز انتشار از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به شمار ثبت ۸۹/۱۲۶۷۱ مورخ ۸۹/۶/۱۳ می باشد.

این نشریه در پایگاه‌های اطلاعاتی زیر نمایه می شود:

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام www.ISC.gov.ir

پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی www.SID.ir

راهنمای تدوین مقاله و شرایط پذیرش آن

فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهشنامه ادبیات تعلیمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان، مقالات تحقیقی و مروری (با دعوت از صاحب نظران و متخصصین) در زمینه ادبیات تعلیمی را می پذیرد. مقاله ای برای چاپ پذیرفته خواهد شد که متن کامل آن قبلاً در هیچ مجله یا نشریه ای منتشر و نیز برای چاپ به سایر مجلات ارائه نگردیده باشد. مقالات ارسالی به زبان فارسی ولی چکیده باید به هر دو زبان فارسی و انگلیسی تهیه شود. در مقالاتی که دارای چند مولف هستند، ترتیب اسامی و حقوق مولفین بر عهده ارسال کننده مقاله خواهد بود. مسئولیت هر مقاله از نظر علمی بر عهده نویسنده (گان) خواهد بود. مجله در رد یا قبول و حکم اصلاح مقالات آزاد است. مقاله تحقیقی، مقاله ای است حاصل تحقیق و مستند به نتایج پژوهش های انفرادی یا جمعی، مقاله مروری شامل ارزیابی و نقد نوشته هایی می باشد که در مجلات و کتب مختلف علمی در همان زمینه به چاپ رسیده است. در این نوع مقالات، نویسنده کارهای پژوهشی گذشته را جهت روشن شدن وضعیت فعلی مسأله، طرح و مورد بررسی قرار می دهد و بعد ارتباطات، تناقض ها و محدودیت های موجود را بیان نموده و سرانجام پیشنهادهای خود را ارائه می نماید. هر مقاله تحقیقی باید دارای عنوان، چکیده فارسی، واژه های کلیدی به فارسی، مقدمه، مواد و روش ها، نتایج و بحث، منابع، چکیده انگلیسی و واژه های کلیدی به انگلیسی باشد و اصول زیر در آن رعایت شود:

- ۱- عنوان مقاله باید کوتاه و گویا باشد و از ۱۵ واژه تجاوز نکند.

- ۲- مقاله باید دارای یک برگ مشخصات مقاله شامل نام و نام خانوادگی نویسنده (گان)، مرتبه علمی و نشانی به هر دو زبان فارسی و انگلیسی، شماره تلفن و فاکس و پست الکترونیکی باشد.

- ۳- چکیده باید محتوای مقاله را بازگو نماید و با تأکید بر روش ها، نتایج و اهمیت کاربرد نتایج بوده و تمام آن در یک پاراگراف و حداکثر در ۱۵ سطر (حدود ۲۵۰ واژه) نوشته شود، چکیده انگلیسی باید ترجمه کامل چکیده فارسی باشد.

۴- واژه‌های کلیدی در ۳ تا ۵ واژه بلافاصله بعد از چکیده‌های فارسی و انگلیسی آورده شود.

۵- مقدمه باید شامل طرح مسأله، سوابق کار و توجیه اهمیت تحقیق باشد. اهداف مطالعه به طور شفاف در انتهای مقدمه ذکر گردد.

۶- مواد و روش‌ها شامل وسایل کار، طرح آماری، نحوه داده‌سازی و شیوه اجرای پژوهش باید مشخص و روشن بیان شود.

۷- نتایج و بحث شامل درج یافته‌های تحقیق، بحث مستدل (با مرجع) و نتیجه‌گیری خواهد بود. نتایج و بحث را می‌توان با هم یا جداگانه تدوین کرد. شکل‌ها و جداول در نتایج و بحث نباید دارای اطلاعات مشابه یا تکراری باشند، داده‌های جدول نباید به صورت منحنی یا نمودار (به استثنای نقشه) تکرار شوند.

۸- در صورت ضرورت، تشکر و قدردانی از موسسات و افراد زیر عنوان «سپاسگزاری» قبل از منابع آورده شود.

۹- کل منابع به زبان انگلیسی و به ترتیب حروف الفبا نام خانوادگی نویسندگان نام سازمان‌ها است. از ارجاع منابع با عنوان «بی‌نام» خودداری شود.

۱۰- منبع مورد استفاده ممکن است کتاب، مقاله و یا نشریه باشد. در مورد کتاب باید نام نویسنده (گان)، سال انتشار، عنوان کتاب، ناشر و محل انتشار آورده شود.

الف: کتاب تألیف شده در ایران

1. Sabeti, H. 1966. Native and Exotic trees and shrubs of Iran. Tehran Univ. Press, 430p.

ب: کتاب به لاتین (رجوع به کل صفحه)

1. Sumerfield, R.T., and Roberts, E.H. 1985. Grain legume crops. Mackys of hatham, Kent, London. 480p.

ج: کتاب به لاتین (صفحه‌های مورد استفاده)

1. Sumerfield, R.T., and Roberts, E.H. 1985. Grain legume crops. Mackys of Chatham, Kent, London, P: 312-381.

۱۱- برای مقالاتی که فصلی از یک کتاب با نویسنده (گان) مجزا هستند (مانند مقاله در همایش‌ها)، این موارد شامل نام نویسنده (گان)، سال انتشار، عنوان مقاله، شماره صفحات،

نام نویسنده (گان) (ادیتورها) کتاب، نام کتاب، ناشر و محل انتشار است.

1. Khanna – Chopra, R., and Sinha, S.K. 1988. what limits the yield of pulses? Plant process of plant type. P68-278, In: Sinha, S.K., P.V.Sane, S.E. Bhargara and P.R.Agrawal (eds.), Proceeding of the international Congress of plant Physiology, Society for plant Physiology and Biochemistry, New Dehli, India.

۱۲- طرز نگارش منابع فارسی مقاله به انگلیسی باید شامل نام نویسنده (گان)، سال انتشار، عنوان مقاله، نام مجله کامل یا به اختصار، جلد (شماره) مجله و شماره صفحات مقاله باشد.
به طور مثال:

1.Soltani, A., and Gholipoor, M.2006. Simulating the impact climate change an growth, yield and water use of chick pea. Journal of Agri. Sci. & Natur. Resour. 13:2.69-79.

مقاله لاتین:

2. Archer, T.L., and Bynm, Jr.E.D. 1992. Economic injury level for the Russian wheat aphid (Hom. Aphididae) on dryland winter wheat. J.Econ. Entomol.85:987-992.

۱۳- اگر منبع نشریه چاپ شده با نام یک موسسه است، باید شامل نام موسسه، سال انتشار، عنوان نشریه و محل انتشار باشد. برای سایر موارد به آخرین شماره رجوع شود.

۱۴- برای ارجاع به منابع در متن، تنها نام خانوادگی نویسنده و سال انتشار منبع فارسی نوشته شود. اگر تعداد نویسندگان بیش از دو نفر باشد، فقط به ذکر نام خانوادگی نویسنده اول و سپس «همکاران» و یا به صورت لاتین (et al.) اکتفا شود.

۱۵- منابع فارسی ترجمه شده از زبان‌های خارجی باید با نام مترجم ارجاع گردد و بعد از عنوان کتاب، با مقاله، واژه «ترجمه» داخل پرانتز درج می‌گردد مثال:

1.Sarmadnia, Gh. and Kochehi, A.1996. Crops physiology. Mashhad jehad. Daneshgahi press. Sixth Edition. 467 pp. (Translated in Persian)

۱۶- منبع مقاله باید شامل نام نویسنده (گان)، سال انتشار، عنوان مقاله، نام مجله کامل یا به اختصار، جلد (شماره) مجله باشد.

۱۷- همه منابع مندرج در فهرست منابع قبلاً در مقدمه و مواد و روش‌ها به عنوان سابقه تحقیق با ذکر نتایج، مرور شده باشد تا در بحث مستدل و نتیجه‌گیری، امکان استناد به آن‌ها فراهم شود.

۱۸- از به کار بردن کلمات خارجی غیر از اسامی علمی در متن خودداری و در صورت نبودن معادل فارسی فراگیر، آن‌ها را به فارسی نوشته و اصل کلمه با ذکر شماره‌های بدون پرانتز در قسمت بالا و در سمت چپ کلمه، به زیر نویس در همان صفحه ارجاع داده شود.

۱۹- اسامی علمی (جنس و گونه، گیاهان، جانوران) در تمام مقاله با حروف ایتالیک یا مورب تایپ شوند.

۲۰- عناوین جدول‌ها در بالا و عناوین شکل‌ها در زیر آن‌ها نوشته شود. از به کار بردن عنوان‌هایی مانند نمودار، عکس و نقشه، خودداری و آن‌ها با عنوان «شکل» درج شوند. همه اعداد، واحدها و مقیاس‌ها در جدول‌ها و شکل‌ها و سایر قسمت‌های مقاله باید به فارسی باشند. واحدهای استفاده شده در مقاله باید در سیستم متریک باشد.

۲۱- متن مقاله باید به صورت یک ستون، یک خط در میان و با رعایت حاشیه ۲/۵ سانتی‌متر از لبه‌ها، تایپ شده باشد. تایپ مقالات در نرم‌افزار word میکروسافت توصیه می‌شود. بنابراین از ارسال مقاله به صورت فایل PDF خودداری فرمایید.

۲۲- نسخه اصل شکل‌ها، پس از داوری اولیه، به همراه مقاله اصلاح شده ارسال گردد. ممکن است برای چاپ، شکل‌ها کوچک‌تر شوند، بنابراین نوشته‌ها و اعداد روی شکل‌ها باید درشت و کاملاً خوانا باشد.

۲۳- عکس‌ها باید دارای مقیاس باشند و در صورت اقتباس از منبع دیگر باید ذکر گردد.

۲۴- مسئول مکاتبه هر مقاله لازم است توسط نویسندگان مقاله، قبل از ارسال به این دفتر مشخص گردد. لذا هر گونه مسئولیتی در رابطه با مقاله مربوط به شخص مکاتبه کننده است.

۲۵- دانشجویان دوره کارشناسی ارشد و دکترا، قبل از ارسال مقاله هماهنگی و مشاوره لازم در خصوص مقاله را با استاد راهنما حتماً به عمل آورند.

۲۶- لازم به ذکر است در صورت ارسال صحیح فایل مقاله به نویسندگان کد رهگیری داده می‌شود که می‌توانند از آن طریق روند داوری و چاپ مقاله خود را پیگیری نمایند.

۲۷- مقالات باید فقط از طریق سامانه: parsadab.dehaghan.ac.ir به دفتر مجله ارسال گردد و این دفتر از پاسخ به مقالاتی که به غیر از سامانه مذکور ارسال شود، پاسخگو نیست.

باسمه تعالی

سخن آغازین:

یکی از بارزترین شاخصهای بالندگی در هر جامعه‌ای، استفاده از یافته‌های پژوهشی برای بهبود وضع علمی است. در محیطهای دانشگاهی که خاستگاه اصلی اندیشه‌های بارور و تفکرات بالنده و زاینده است، مجلات علمی و پژوهشی بهترین ابزار تبادل یافته‌ها و اندوخته‌های علمی است. در این میان، پژوهشها و یافته‌های ادبی به سبب آنکه حافظ مواریث ملی و زمینه‌ساز باروری بیشتر فرهنگ و زبان یک ملت و همچنین عامل حفظ و احیای هویت ملی و فرهنگ اسلامی است، از جایگاه خاصی برخوردار است.

فصلنامه دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان نیز بر مبنای همین هدف و در راستای دستیابی به پژوهشها و بهره‌گیری از توان تحقیقی اعضای هیأت علمی دانشگاههای سراسر کشور و نیز متخصصان، فرهیختگان و اصحاب فکر و قلم، از سال ۱۳۸۷ بر اساس مجوز و نامه شماره ۸۷/۹۰۷۵۰ مورخ ۸۷/۳/۲۹ سازمان مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، شروع به فعالیت نمود و پس از طی مراحل قانونی و اداری از تاریخ ۸۹/۴/۱۴ موفق به اخذ رتبه علمی - پژوهشی از کمیسیون بررسی و تأیید مجلات علمی دانشگاه آزاد اسلامی گردید. پس از چاپ دقیق و منظم نه شماره از این مجله با عنوان کلی «پژوهشنامه زبان و ادبیات فارسی»، بنا به پیشنهاد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، عنوان نشریه به «پژوهشنامه ادبیات تعلیمی» تغییر یافت. به دنبال پیگیری‌های مجدانه و تلاشهای بی‌وقفه همکاران، بر اساس نامه شماره ۱۷۹۸۶۵ مورخ ۹۰/۹/۱۲ این نشریه موفق به اخذ رتبه علمی - پژوهشی از وزارت علوم و تحقیقات و فناوری گردید و در فهرست نشریات معتبر کشور قرار گرفت. امید است این فصلنامه بتواند با انتشار تازه‌ترین یافته‌های پژوهشی محققان کشور، گامی هرچند کوتاه در مسیر رشد و بالندگی و تعالی آرا و اندیشه‌های علمی بردارد. (و بالله العون و التوفیق).

احمدرضا یلمه‌ها

سردبیر فصلنامه پژوهشنامه ادبیات تعلیمی

نگاهی گذرا به ادبیات تعلیمی و موضوعات آن:

شعر تعلیمی یکی از گسترده‌ترین و دراز آهنگ‌ترین انواع شعری ادب فارسی است. هدف اصلی سراینده در سرودن این نوع از اشعار، تشریح و تبیین مسایل اخلاقی و اندیشه‌های مذهبی، حکمی و مضامین پندگونه است. اشعار و آثار تعلیمی گاهی به صورت مستقل و جداگانه است همانند منظومه‌ها و داستانها و قطعاتی که منحصرأ به تعلیم و پند و حکمت و اخلاق می‌پردازد و گاهی هم در میان دیگر آثار ادبی پراکنده است. بدان گونه که گاهی مفاهیم و مضامین اخلاقی، حکمی، مذهبی و پندیات در منظومه‌های غنایی و حتی حماسی و یا قصاید مدحی به کار رفته که نه تنها جنبه شاعرانه این قبیل آثار را کم نمی‌کند بلکه با شور و احساس خاصی باعث جذابیت این قبیل آثار می‌شود. با وجود آنکه مایه‌ها و مضامین ادب تعلیمی در نخستین اشعار شاعران فارسی موجود و مشهود است و یکی از نخستین شاعرانی که به این نوع شعر توجه خاص نمود و قطعات فراوانی از وعظ و حکمت در اشعار او وجود دارد رودکی است، ولیکن توجه به مضامین حکمی و زهد و نصایح و مواعظ از بعد از قرن پنجم هجری در مکتب درون‌نگری اوج و قوت گرفت.

بر این اساس فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهشنامه ادبیات تعلیمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان مقالات پژوهشگران و صاحب‌نظران فرهیخته را با محورها و موضوعات ذیل پذیراست:

۱- بررسی و تحلیل موضوعات مختلف اخلاقی و تربیتی در منظومه‌های حکمی و تعلیمی ادب فارسی.

۲- بررسی و تحلیل گونه‌ها و نمونه‌های مختلف ادب تعلیمی فارسی و امهات متون تعلیمی ادب فارسی از قبیل قابوسنامه، گلستان، بوستان، اخلاق ناصری.

۳- بررسی و تبیین مضامین و مفاهیم اصلی و ادب تعلیمی از قبیل اخلاق، حکمت، تربیت، وعظ و...

۴- بررسی و تحلیل متون اصلی اخلاقی و عرفانی که در تربیت و تزکیه انسان و سیر تکاملی وی نقش دارند مانند بخش‌های تعلیمی منظومه‌های عرفانی، غنایی، حماسی و...

همکاران علمی این شماره به ترتیب حروف الفبا:

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد	دکتر قربانعلی ابراهیمی
استادیار دانشگاه کرمان	دکتر سیدامیر جهادی حسینی
دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرکرد	دکتر محمد حکیم‌آذر
استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان	دکتر پریسا داوری
دانشیار دانشگاه پیام‌نور	دکتر آسیه ذبیح‌نیا عمران
استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد	دکتر عظامحمد رادمنش
استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد	دکتر مرتضی رشیدی‌آشجردی
استادیار دانشگاه یاسوج	دکتر علیرضا شانظری
استاد دانشگاه شهید باهنر کرمان	دکتر محمدرضا صرفی
استاد دانشگاه اصفهان	دکتر اسحاق طغیانی
دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان	دکتر مریم محمودی
استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان	دکتر احمدرضا یلمه‌ها

فهرست مطالب

فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهشنامه ادبیات تعلیمی

سال دهم - شماره سی و نهم - پاییز ۱۳۹۷

- نگاهی به علل تحول مضامین تعلیمی از دوره سلجوقی تا تیموری.....۱-۲۸
دکتر رحمان مشتاق مهر - دکتر احمد گلی - فاطمه معنوی
- تربیت تدریجی و تأثیرپذیری مولانا از امام محمد غزالی.....۲۹-۵۵
دکتر حمیدرضا شایگان فر - علی فرداد
- بررسی مضامین تعلیمی در سفرنامه‌های ناصر خسرو، نزاری قهستانی و۵۶-۹۶
دکتر عبدالرضا مدرس زاده - معصومه پورسید
- بررسی چگونگی بازتاب اندرزگزاری و اندرزگزاران در دیوان حافظ۹۷-۱۲۷
دکتر رویین تن فرهمند - لیدا صباحی گراغانی
- گذر از رمز به تعلیم خوانش انتقادی دو بیت رمزی در اولین داستان مثنوی۱۲۸-۱۵۶
دکتر ساسان زندمقدم - مهدی نوریان
- تاریکی‌های ادبیات تعلیمی با تکیه بر اندرزنامه‌های سیاسی۱۵۷-۱۹۳
دکتر حسین صدقی - فاطمه مهربانی ممدوح
- انتقام و انگیزه‌های آن در شاهنامه فردوسی و ایلید و اودیسه هومر۱۹۴-۲۲۰
دکتر مریم محمدزاده